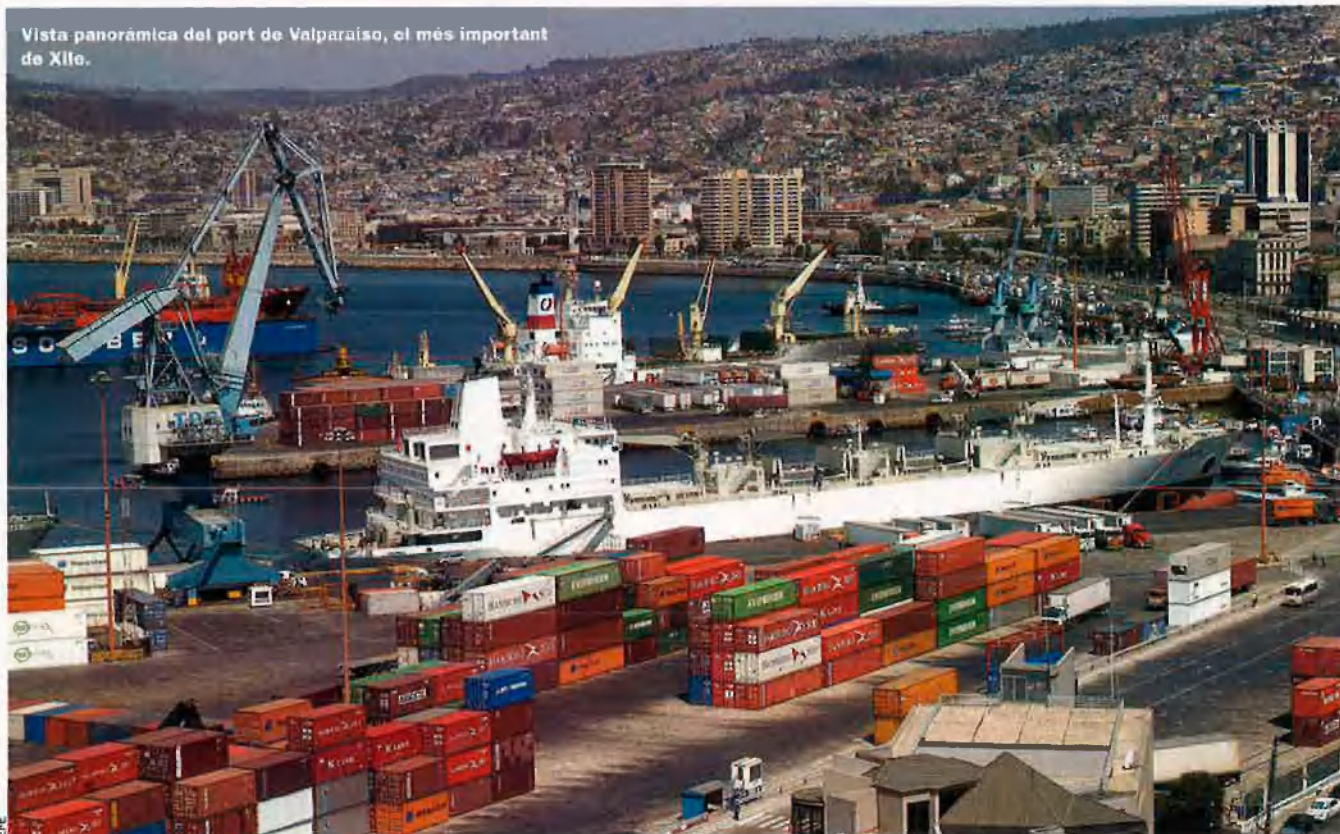

Xile: números amb llums i ombres

Vista panoràmica del port de Valparaíso, el més important de Xile.

Durant l'última cimera del fòrum de Cooperació Econòmica Àsia-Pacífic (APEC), celebrat a Santiago el novembre del 2004, el president dels EUA, George W. Bush, va lloar l'economia xilena com un "gran exemple". I és que el país sud-americà ha esdevingut en els últims anys l'enveja de la regió gràcies a l'estabilitat política i a un creixement econòmic sostingut que l'ha portat a ser considerat per alguns com un membre de ple dret del Primer Món. D'altres parlen del "miracle xilè", tot comparant-lo amb el de l'Alemanya dels anys cinquanta i el de la Corea del Sud dels anys setanta i vuitanta.

Bush, però, no parlava de l'economia xilena en general, sinó del seu sistema de pensions, pràcticament privatitzat per la dictadura del general Augusto Pinochet (1973-90). Una cosa que a l'hoste de la Casa Blanca li agradaria fer durant el seu segon mandat, però que no li serà gaire fàcil d'aconseguir. El règim militar ho va poder portar a

L'economia del país sud-americà és, des de fa anys, la més atractiva i estable de la regió, una situació que molts experts atribueixen a algunes de les reformes introduïdes per la dictadura de Pinochet de caire thatcherià i a les millores fetes pels governs democràtics. Però no és or tot el que lluu i continuen essent molt importants les desigualtats socials.

terme sense cap mena d'oposició, així com va succeir amb les profundes reformes que van introduir els *Chicago boys* al país sud-americà a final de la dècada dels setanta. Pinochet, ben mirat, no era cap seguidor confès d'Adam Smith i encara menys de Milton Friedman, el gurú antikeynesià que va inspirar els estudiants xilens de post-grau que van assistir a les seves classes de la Universitat de Chicago durant

la dècada dels seixanta i que tornarien al país andí amb Pinochet per "salvar" una economia que patia una hiperinflació devastadora i que començava a amenaçar la supervivència d'una de les dictadures més cruels de la història de la humanitat.

Pinochet, de fet, va anar molt més enllà que Ronald Reagan i Margaret Thatcher als EUA i al Regne Unit, respectivament. No debades, la teoria

d'aquells famosos economistes xilens té un nom ben esclaridor: *El ladrillo*.

En resum, el règim va liberalitzar l'economia fins a l'extrem amb la privatització de la majoria de les empreses públiques i va obrir-la a l'exterior. L'únic que va mantenir, a desgrat dels economistes del Govern, va ser la propietat de Codelco, la gran firma estatal que controla la producció de coure del país i que avui dia representa encara el 17% de les exportacions xilenes i el 3% del PIB. El diputat de la conservadora Unió Democràtica Independent (UDI) Jorge Dittborn assegura a aquest setmanari que Pinochet va tenir un "paper determinant" en l'èxit actual de l'economia xilena. "El govern militar es va enfrontar als interessos dels grans empresaris i dels grans sindicats, va obrir l'economia a la competència internacional i va desregular adequadament el mercat laboral. A més, va establir un banc central independent dels governs de torn, la qual cosa va permetre abaixar la inflació". Per a Dittborn, tot això "va afavorir els xilens normals i corrents, que van veure augmentar el seu nivell de vida progressivament".

Però no tot són flors i violes i no tots, ni de bon tros, tenen en Pinochet l'exemple. El diputat assenyala que els governs democràtics "han mantingut" les polítiques del govern militar. Una afirmació que, segons els analistes, no és exactament certa. Només cal mirar els nivells de pobresa del 1987 i els actuals per observar que els executius de la Concertació (aliança de socialistes i democristians) ho han fet millor. Fa vint anys, el 45% dels xilens eren pobres; avui el nombre s'ha reduït fins al 20%, tot fent del país sud-americà l'únic de la regió que ja ha aconseguit l'objectiu del mil·lenni de l'ONU de reduir la pobresa a la meitat abans del 2015. L'exministre d'Economia del Govern de Patricio Aylwin (1990-95), Carlos Ominami, apunta que els governs elegits anteriors a Pinochet van començar el camí, gràcies sobretot a una reforma agrària i a l'eliminació del latifundi. Dos elements que fan impossible el creixement i que al Brasil, per exemple, dificulten enormement la pau social imprescindible per al desenvolupament. "Pinochet va heretar un país amb una tremenda convulsió so-

El dictador Augusto Pinochet va privatitzar pràcticament el sistema de pensions xilè sense oposició possible.

Fa vint anys, al final de la dictadura de Pinochet, el 45% dels xilens eren pobres. Avui aquest sector s'ha reduït fins al 20%

cial, amb una democràcia que queia, però amb una tradició de servei públic relativament ben construïda en compa-

ració al que passa a l'Amèrica Llatina, amb un sistema fiscal en el qual la gent paga els seus impostos", diu Omi-

“L'Amèrica Llatina és la regió del món on la diferència entre rics i pobres és més gran. I ni Xile se'n salva”

Osvaldo Kacef és director de la secció de desenvolupament econòmic de la Comissió Econòmica per a Amèrica Llatina (Cepal), una de les cinc comissions regionals de les Nacions Unides, amb seu a Santiago de Xile.

—Quines són les perspectives econòmiques de l'Amèrica Llatina?

—Esperem que torni a créixer entre el 4% i el 4,5%. Aquest any no serà tan bo com el 2004, però anirem a bon ritme. La conjuntura general dependrà, bàsicament, del que passi al Brasil —país que travessa una greu crisi política arran d'una sèrie d'escañdols de corrupció que han afectat el Govern de Lula—, que representa gairebé la meitat del PIB total de la regió.

—Tota la regió ha patit en els últims anys una sèrie de crisis que els han afectat molt, tant econòmicament com social. Per què Xile n'és l'excepció?

—No estic tan segur que Xile sigui l'excepció. És veritat que ha tingut el millor comportament econòmic de la regió, gràcies a una economia ordenada i responsable i oberta al comerç internacional, i a una vida política estable. Ara bé, no sé si és el país més avançat de la regió. El Brasil, l'Argentina o Mèxic tenen economies més sofisticades, més avançades. I l'Uruguai i Costa Rica tenen una millor distribució de la renda. La regió en conjunt és cada cop més ben vista a nivell internacional. I aquí és on Xile és la nació capdavantera.

—Xile és l'únic país que ha assolit una de les fites del mil·lenni de l'ONU de reduir la pobresa a la meitat. Com ha aconseguit conjugar creixement i desenvolupament social?

—Xile creix de manera sostinguda des de fa molt temps, sense gaires entrebancs, i ha tingut governs, so-

bretot l'últim, que s'han preocupat molt per la salut i l'educació. Els indicadors en aquestes dues matèries han millorat a tota la regió, però a Xile especialment. Però amb això no n'hi ha prou. S'ha de recordar que l'Amèrica Llatina és la regió del món on la diferència entre rics i pobres és més gran. I ni Xile se'n salva.

—Lluny del país andí, i també a dins, hi ha el mite que la dictadura de Pinochet és bàsica a l'hora d'explicar la bona situació econòmica que travessa Xile. És veritat?

—La dictadura va fer reformes econòmiques importants i Xile va créixer molt durant aquells anys. Tanmateix, aquest creixement no justifica la

pèrdua de llibertats individuals. I si Xile ha continuat creixent és perquè els diferents governs democràtics ho han fet possible.

—Què han de fer els governs llatinoamericans perquè creixement i progrés social vagin de la mà? L'Equador i Veneçuela, per exemple, van molt bé, però això no sembla afectar gaire la població...

—No existeixen les receptes màgiques. Han de persistir per matenir la disciplina fiscal i les polítiques de desenvolupament productiu per generar treball. A més, haurien d'actuar per solucionar els problemes més urgents i millorar la feina de les institucions. A la major part de la regió, desgraciadament, solen associar-se les polítiques socials o el creixement amb les persones i no amb la feina a llarg termini que garanteixen les institucions.

Kacef

EL TEMPS

Les inversions
estrangeres
representen 7.500
milions de dòlars
anuals

nami. L'exministre socialista recorda, a més, que el model dels *Chicago boys* es va col·lapsar a mitjan dècada dels vuitanta i que les reformes havien de tirar-se endavant de totes totes, amb dictadura o sense.

El que han fet els governs de la Concertació és preocupar-se de la gent. I sobretot mantenir el cap clar i no deixar-se temptar per la caixa, cosa que ha perdut la majoria dels governs llatinoamericans, ara i sempre. Xile, fins a la dictadura de Pinochet, ja era el país més estable democràticament de Sud-amèrica. Per ser més clars, actualment es troba en la posició número 20 del rànquing de Transparència Internacional, per damunt de l'estat espanyol i França i just per sota dels EUA. Xile, de fet, no ha patit cap crisi seriosa des del 1990, fins al punt que des d'aleshores no ha necessitat mai de l'ajut —o l'abraçada de l'ós— del Fons Monetari Internacional. L'han afectat les sacsejades del Brasil i, sobretot, de l'Argentina, però les particularitats del seu sistema l'han fet resistir. Al país andí, per exemple, no és possible evadir grans quantitats de capital, com va passar a Buenos Aires a la fi del 2001: qui hi vol invertir no pot treure els diners quan li plagui. Així, si al 2002 els seus veïns es desplomaven, Xile continuava la seva trajectòria ascendent, amb un ritme més lent, però cap amunt. Dittborn ho veu d'aquesta manera: “No som diferents ni en raça, ni religió, ni en intel·ligència, ni en capacitat de treball. L'única diferència —i això ens permet ser optimistes— és que hem tingut millors polítiques públiques que la resta de l'Amèrica Llatina i, per això, un nivell de corrupció menor”. Això dit per un diputat de l'oposició.

Una de les coses que fan que l'economia xilena funcioni és l'alt nivell d'inversions estrangeres, que representen 7.500 milions de dòlars anuals, provinents sobretot dels EUA i la UE i

Xile és el país més odiat de la regió. L'odi, però, és molts cops sinònim d'enveja

que situen el país com el tercer que més diners rep, darrere del Brasil i Mèxic. En proporció, supera els veïns, ja que a Xile hi viuen 16 milions de persones, mentre que els altres dos tenen poblacions força superiors, de 180 i 100 milions, respectivament. Aquest fenomen contraresta l'escàs desenvolupament del sector exportador xilè, concentrat en el coure i la pesca.

Un altre dels problemes que poden afectar Xile en el futur és la dependència energètica que té de l'exterior. Les crisis cícliques del gas que afecten el Con Sud d'Amèrica perjudiquen seriosament el país andí, sobretot per la inexistència de relacions diplomàtiques amb Bolívia –el segon productor de gas de Sud-amèrica– des del 1978 i per les dificultats que té d'exportar energia des de l'Argentina, que fins fa poc venia al seu veí el cent per cent de les seves necessitats foranes. S'ha de recordar que Xile és el país més odiat de la regió: els bolivians i els peruans li retreuen haver perdut territori en favor seu a les acaballes del segle XIX, igual que els argentins, país amb el qual en les últimes dècades ha estat a punt d'entrar en guerra diverses vegades. L'odi, però, és molts cops sinònim d'enveja.

La Concertació ha posat seny al liberalisme, tot invertint molt en educació, per exemple. Però si bé ha aconseguit reduir a la meitat els nivells de pobresa, la desigualtat entre els rics i els pobres continua sent altíssima. L'índex Gini –que mesura aquest fet i segons el qual un 0 és una societat totalment equilibrada i un 100, totalment desequilibrada–, dona a Xile una puntuació de 57,1, gairebé la mateixa que al Brasil (60,7), el pitjor de la regió i un dels més desiguals del món. L'estat espanyol obté un 32,5 i Mèxic, un 53,1. A més, ara s'estan començant a jubilar molts dels afectats per la privatització de les pensions –després d'aportar el

BASES XXXIV PREMIS OCTUBRE 2005

PREMI D'ASSAIG JOAN FUSTER

Jurats: Xavier Antich, Xavier Bru de Sala, Montserrat Casals, Daniel Giralt-Miracle i Vicent Sanchis.

El premi consisteix en una escultura d'Andreu Alfaro més la quantitat de 6.000 euros.

PREMI DE NARRATIVA ANDRÒMINA

Jurats: Anton M. Espadaler, Joan Garí Montserrat Palau, Ramon Pla i Francesc Sellés.

El premi consisteix en una escultura d'Andreu Alfaro més la quantitat de 12.000 euros.

PREMI DE POESIA VICENT ANDRÉS ESTELLES

Jurats: David Castillo, Laia Climent, Carles Duarte, Susanna Rafart i Isona Passola.

El premi consisteix en una escultura d'Andreu Alfaro més la quantitat de 4.000 euros.

PREMI DE TEATRE

Jurats: Carles Alfaro, Manuel Molins i Rodolf Sirera.

El premi consisteix en una escultura d'Andreu Alfaro més la quantitat de 4.000 euros.

MÉS INFORMACIÓ

edicions **3i4** València

Pérez Bayer, 11 · 46002 València
tel. 963 516 492 · Fax 963 529 872
e-mail: tresiquatre@tresiquatre.com
www.tresiquatre.com

XXXIV PREMIS OCTUBRE 2005

Ricardo Lagos, actual president de Xile.

La Concertació ha posat seny al liberalisme, tot invertint molt en educació

10% dels ingressos a un fons de pensions al llarg de la seva vida laboral— i els números demostren que els qui encara gaudeixen del sistema públic reben el doble, cosa que fa preveure força problemes a mig termini.

Andreu Gomila

Mal any per a la fruita dolça

La competència de països com la Xina i la baixa productivitat enfonsen el sector a Lleida, mentre que els experts recomanen una reconversió urgent de les varietats per sortir de la crisi.

Els pagesos fa mesos que són notícia. I no pas perquè en tinguin ganes. Si fins ara s'ha parlat de les penúries dels agricultors que tenen els seus conreus en zona de secà i s'han vist afectats per la greu sequera que estem patint, ara és el torn dels pagesos de la plana de Lleida. La fruita dolça passa per un moment amarg.

La creixent arribada de fruita xinesa a Europa (sobretot poma) és un dels factors que ha fet encendre el llum d'alarma. El gabinet de crisi de preus del sector, integrat per l'administració central i l'autonòmica, organitzacions agràries, cooperatives i organitzacions professionals (Catalonia Qualitat i Asofruit), ha assumit com a pròpia una anàlisi elaborada per Catalonia Qualitat en què es parla de diferents factors que expliquen la inviabilitat de l'actual fructicultura lleidatana (importacions xineses, estancament del consum, dispersió de l'oferta, concentració de la distribució, baixa productivitat...) i es justifica la urgent necessitat d'emprendre un pla de reconversió varietal del sector fructícol de Lleida i de tot Catalunya.

L'estudi de Catalonia Qualitat constata que la Xina, amb el 60% de la pro-